

ภูมิศาสตร์ภาษาจังหวัดสุโขทัย : การศึกษาโดยไร้ศัพท์

นางสาววารีย์ วิสฤต

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาภาษาสาส์ตร

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2526

ISBN 974-561-558-2

๕ 1735๐๕51

010350

LINGUISTIC GEOGRAPHY OF SUKHOTHAI :

THE LEXICAL APPROACH

Miss Varee Weesakul

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement

for the Degree of Master of Arts

Department of Linguistics

Graduate School

Chulalongkorn University

1983

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ภูมิศาสตร์ภาษาจังหวัดสุโขทัย : การศึกษาโดยใช้ศัพท์
โดย นางสาววารี วิสกุล
ภาควิชา ภาษาศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.ม.ร.ว.กัลยา คิงศกัณฐ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... *ศาสตราจารย์ ดร.สุประภัสร์ บุญนาค* คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประภัสร์ บุญนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... *ศาสตราจารย์ ดร.วิจินต์ ภาณุพงศ์* ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิจินต์ ภาณุพงศ์)

..... *ศาสตราจารย์ ดร.ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ* กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ)

..... *ดร.ม.ร.ว.กัลยา คิงศกัณฐ์* กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ม.ร.ว.กัลยา คิงศกัณฐ์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์
ชื่อนิติศ
อาจารย์ที่ปรึกษา
ภาควิชา
ปีการศึกษา

ภูมิศาสตร์ภาษาจังหวัดสุโขทัย : การศึกษาโดยใช้ศัพท์
นางสาว วารี วิสกุล
อาจารย์ ดร. ม.ร.ว. กัลยา ทิงศภักดิ์
ภาษาศาสตร์
2525

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่า ในจังหวัดสุโขทัยมีการใช้ภาษาไทยถิ่น
อะไรบ้างและแต่ละภาษาถิ่นพูกอยู่ในบริเวณใดของจังหวัด นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อนำผล
การศึกษามาทำแผนที่ภาษาของจังหวัดสุโขทัยด้วย

การศึกษารั้งนี้ศึกษาโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยหน่วยบรรดจำนวน 30
หน่วยบรรด หน่วยบรรดเหล่านี้ได้รับการคัดเลือกเนื่องจากเป็นหน่วยบรรดที่แทนด้วยศัพท์ที่
แตกต่างกันในภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน และภาษาไทยถิ่นกลาง ผู้วิจัยได้ส่งแบบ
สอบถามไปยังผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านของจังหวัดสุโขทัย และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาร้อยละ
78.4 ของจำนวนแบบสอบถามที่ส่งออกไปทั้งหมด

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ในจังหวัดสุโขทัยมีภาษาไทยถิ่นใช้อยู่ 3 ภาษา คือ
ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน และภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาที่ใช้กันมากที่สุดในจังหวัด
สุโขทัยคือ ภาษาไทยถิ่นกลาง ซึ่งพูกกันอยู่ในบริเวณพื้นที่ที่เป็นที่ราบทางทิศตะวันออกและทิศใต้
ของจังหวัด ภาษาไทยถิ่นอีสานมีพูกกันอยู่ในบางหมู่บ้านของตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย
และตำบลคลองมะพลับ อำเภอศรีนคร ภาษาไทยถิ่นเหนือส่วนใหญ่พูกกันอยู่ในบริเวณพื้นที่ที่เป็น
ภูเขาทางทิศตะวันตกของจังหวัด ส่วนบริเวณพื้นที่ที่เป็นภูเขาทางทิศเหนือ เป็นบริเวณที่มีการใช้
ภาษาปะปนกันอยู่ระหว่างภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นเหนือ นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่าใน
จังหวัดสุโขทัยมีบางส่วนของแนวแบ่งเขตภาษาระหว่างภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยถิ่นกลาง
อยู่ระหว่างอำเภอทุ่งเสลี่ยมกับอำเภอศรีสำโรง และอยู่ในบริเวณตอนเหนือของอำเภอศรีสั-
ชนาลัย.

Thesis Title Linguistics Geography of Sukhothai: the Lexical Approach
Name Miss Varee Weesakul
Thesis Advisor M.R. Kalaya Tingsabadh , Ph.D.
Department Linguistics
Academic Year 1982

ABSTRACT

This thesis aims at finding out what Thai dialects are used in Sukhothai province and in which area, and also at producing a linguistic map of the province based on the results of the study. The questionnaire used in the study consists of thirty semantic units which were selected on the basis of their being represented by different lexical items in Northern Thai, Northeastern Thai, and central Thai. The questionnaire was sent to the headmen of all the villages in the province. Seventy eight point four per cent of the questionnaires were returned to the researcher.

The study shows that three Thai dialects : Northern Thai, Northeastern Thai and Central Thai are spoken in Sukhothai. Among the three dialects Central Thai is the most widely used in the plain in the east and the south of the province. Northeastern Thai is used in a few villages in Hardsiew, Srisachanalai district and in Klongmaplub, Srinakorn district. Northern Thai is used in the mountainous area in the western part of the province. Furthermore Central Thai and Northern Thai are used together in the north of the province. In this study a part of the linguistic boundary between Northern Thai and Central Thai is discovered : between Tungsalium district and Srisamrong district, and in the north of Srisachanalai district.

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดีก็ด้วยความอนุเคราะห์จากคณาจารย์หลายท่าน อันประกอบด้วยอาจารย์ ดร. ม.ร.ว. กัลยา ติงศรัทีย อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งได้กรุณาให้ข้อคิดเห็นและคำแนะนำต่าง ๆ ทั้งยังกรุณาช่วยตรวจทานและแก้ไขโครงร่างและเนื้อหาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วยความอดทนและเอาใจใส่อย่างดียิ่งตลอดมา

รองศาสตราจารย์ ดร. วิจินต์ ภาณุพงศ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชีระพันธ์ เหลืองทองคำ ซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำในการแก้ไขปรับปรุงเนื้อหาบางส่วน ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปราณี่ กุลละวณิชย์ ได้กรุณาให้ขอมยืมหนังสือพร้อมทั้งคอยถามไถ่และให้กำลังใจ เมื่อผู้วิจัยเกิดความเบื่อหน่ายทอดลอยในเวลาทีประสพปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ

รองศาสตราจารย์ ผ่องศรี วนาสินท์ ได้กรุณาให้คำอธิบายและแนะนำในเรื่องการทำแผนที่ ทั้งยังกรุณาให้ขอมยืมแผนที่อีกด้วย

ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและประทับใจในความกรุณาของอาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณอย่างจริงใจไว้ ณ. ที่นี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่ได้ให้ความช่วยเหลือเรื่องทุนวิจัย อันทำให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นไปอย่างราบรื่น

นอกจากนี้ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณผู้ใหญ่บ้านและพัฒนากรทุกท่าน ที่ได้ให้ความร่วมมือในการให้ขอมยืมและเก็บรวบรวมขอมยืมเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณวิภา เบ็ญจกุล ซึ่งได้ช่วยเหลือในการประสานงาน และติดตามเรื่องต่าง ๆ ให้โดยไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอขอบคุณอย่างจริงใจอีกครั้งหนึ่ง.

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
คำอธิบายศัพท์	ฉ
สารบัญตาราง	ณ - ญ
สารบัญแผนที่	ฉ
บทที่	
1. บทนำ	1
- ความเป็นมาของปัญหา	1
- วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
- สมมติฐานของการวิจัย	3
- ขอบเขตของการวิจัย	3
- ประโยชน์ของการวิจัย	3
- รายละเอียดเกี่ยวกับจังหวัดสุโขทัย	4
- การศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
2. วิธีดำเนินการวิจัย	17
- การเก็บข้อมูลเบื้องต้น	18
- การเก็บข้อมูลจริง	20
3. การวิเคราะห์ศัพท์	29
- เกณฑ์ในการตัดสินเรื่องศัพท์	29
- การพิจารณาจัดศัพท์เป็นศัพท์ภาษาไทยภาษาหนึ่ง	37
4. การกระจายของศัพท์ในจังหวัดสุโขทัย	61
- การสร้างแผนที่	61
- คำอธิบายประกอบການอ่านแผนที่	62

บทที่

5. แผนที่ภาษาจังหวัดสุโขทัย	124
- เกณฑ์ในการตัดสินว่าหมู่บ้านใดพูดภาษาอะไร	125
6. สรุปผลการวิจัย ปัญหา และข้อเสนอแนะ	156
- วัตถุประสงค์ของการวิจัย	156
- วิธีดำเนินการวิจัย	156
- ภูมิศาสตร์ภาษาจังหวัดสุโขทัย	157
- อภิปรายผลการวิจัย	158
- ปัญหาในการวิจัยและข้อเสนอแนะเพื่อแก้ปัญหา	160
- ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต	161
บรรณานุกรม	164
ภาคผนวก (ก)	166
ภาคผนวก (ข)	169
ภาคผนวก (ค)	184
ภาคผนวก (ง)	190
ประวัติผู้เขียน	191

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่

1	แสดงจำนวนและรายละเอียดของหมู่บ้านในแต่ละอำเภอของจังหวัดสุโขทัย ที่ส่งแบบสอบถามกลับคืนมา	23
2	แสดงจำนวนค่าทั้งหมดที่ปรากฏในข้อมูลที่ใช้แทนหน่วยบรรด ตั้งแต่หน่วยบรรดที่ 1 - 10	30
3	แสดงจำนวนค่าทั้งหมดที่ปรากฏในข้อมูลที่ใช้แทนหน่วยบรรด ตั้งแต่หน่วยบรรดที่ 11 - 20	31
4	แสดงจำนวนค่าทั้งหมดที่ปรากฏในข้อมูลที่ใช้แทนหน่วยบรรด ตั้งแต่หน่วยบรรดที่ 21 - 30	32
5	แสดงหน่วยบรรดที่แทนควยศัพท์ 3 ศัพท์	58
6	แสดงหน่วยบรรดที่แทนควยศัพท์ 4 ศัพท์	58
7	แสดงหน่วยบรรดที่แทนควยศัพท์ 5 ศัพท์	59
8	แสดงหน่วยบรรดที่แทนควยศัพท์ 6 ศัพท์	60
9	แสดงหน่วยบรรดที่แทนควยศัพท์ 7 ศัพท์	60
10	แสดงการกระจายของศัพท์และภาษาที่ใช้ในแต่ละหมู่บ้านของอำเภอศรีสัชนาลัย	128 - 130
11	แสดงการกระจายของศัพท์และภาษาที่ใช้ในแต่ละหมู่บ้านของอำเภอทุ่งเสลี่ยม	131 - 132
12	แสดงการกระจายของศัพท์และภาษาที่ใช้ในแต่ละหมู่บ้านของอำเภอบ้านคานลานหอย	133
13	แสดงการกระจายของศัพท์และภาษาที่ใช้ในแต่ละหมู่บ้านของอำเภองงไกรลาศ	134 - 136
14	แสดงการกระจายของศัพท์และภาษาที่ใช้ในแต่ละหมู่บ้านของอำเภอศรีนคร	137
15	แสดงการกระจายของศัพท์และภาษาที่ใช้ในแต่ละหมู่บ้านของอำเภอเมืองสุโขทัย	138 - 140
16	แสดงการกระจายของศัพท์และภาษาที่ใช้ในแต่ละหมู่บ้านของอำเภอกิรีมาศ	141 - 142

ตารางที่ 1

17	แสดงการกระจายของศัพท์และภาษาที่ใช้ในแต่ละหมู่บ้านของอำเภอสวรรคโลก	143 - 146
18	แสดงการกระจายของศัพท์และภาษาที่ใช้ในแต่ละหมู่บ้านของอำเภอศรีสำโรง	147 - 149
19	แสดงจำนวนหมู่บ้านที่ใช้ภาษาเกี่ยววระกับต่าง ๆ ของแต่ละอำเภอ ในจังหวัดสุโขทัย	150
20	แสดงจำนวนหมู่บ้านที่ใช้ภาษามากกว่าหนึ่งภาษาของอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดสุโขทัย	151
21	แสดงจำนวนหมู่บ้านที่ใช้ภาษาต่าง ๆ ในแต่ละอำเภอของจังหวัดสุโขทัย	152

สารบัญแนที่

		หน้า
แนที่		
1:	แสดงรายละเอียดของจังหวัดสุโขทัย	6
2 - 61	แสดงการกระจายของคำศัพท์ในจังหวัดสุโขทัย	64 - 123
62:	แสดงการใช้ภาษาในจังหวัดสุโขทัย	155
63 - 64	แสดงตำแหน่งหมู่บ้านของอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดสุโขทัย	167 - 168

คำนิยามของศัพท์ที่ใช้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

หน่วยอรรถ (semantic unit)

หมายถึงหน่วยของความหมาย แต่ละหน่วยอรรถอาจแทนด้วยศัพท์จำนวน 1 ศัพท์หรือมากกว่าก็ได้ ในการแสดงหน่วยอรรถจะใช้ภาษาไทยกรุงเทพฯแสดงอยู่ในเครื่องหมายอัญญาประกาศ " "

คำ (word)

ในที่นี้หมายถึง ข้อมูลคิดที่ผู้บอกภาษาใช้แทนหน่วยอรรถแต่ละหน่วยอรรถ ซึ่งยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์

คำศัพท์, ศัพท์ (lexeme)

หมายถึงคำหนึ่งคำ ที่วิเคราะห์แล้วว่าเป็นสมาชิกของหน่วยอรรถ แต่ละศัพท์อาจมีรูปแปรหรือไม่ก็ได้

รูปแปร (variant)

หมายถึงรูปของศัพท์เดียวกัน ซึ่งอาจแตกต่างกันในเรื่องของพยางค์ หรือในเรื่องของพยัญชนะ สระ หรือวรรณยุกต์ เรื่องใดเรื่องหนึ่ง

แนวแบ่งเขตภาษา (linguistic boundary)

หมายถึงบริเวณที่เป็นรอยต่อระหว่างภาษา 2 ภาษา บริเวณที่เป็นรอยต่อนี้อาจครอบคลุมพื้นที่ที่แคบซึ่งแสดงว่า ความแตกต่างของภาษาที่ใช้ใน 2 ฝากของบริเวณรอยต่อนี้เป็นไปอย่างฉับพลัน (abrupt transition) หรืออาจครอบคลุมพื้นที่ที่กว้าง ซึ่งแสดงว่าความแตกต่างของภาษาที่ใช้ใน 2 ฝากของบริเวณรอยต่อนี้เกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป (gradual transition)